

SISTEM OKOLJSKEGA MANAGEMENTA V LETALSTVU

¹SANDI KNEZ, ²IZTOK PODBREGAR, ³DRAGAN TRIVAN &
²MARJAN SENEGAČNIK

¹ACC, Maribor, Slovenija, e-pošta: knez.sandi@gmail.com.

²Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija, e-pošta:
iztok.podbregar@um.si, marjan.senegacnik@um.si.

³FPSP, Beograd, Srbija, e-pošta: dtrivan@gmail.com.

Povzetek V prispevku bodo v kratkem predstavljene glavne značilnosti sistema okoljskega managementa v letalstvu, ki ga je potrebno enakovredno ostalim stebrom managementa vključevati in izgrajevati v smeri sledenja trendom in potrebam notranjega ter zunanjega okolja letalstva. Glede na to, da je namen prispevka osvetliti glavne značilnosti sistema okoljskega managementa, bo le-to podlaga za nadaljevanje raziskovanja in vpeljevanja sistema managementa v nadaljnjem razvoju procesa integriranega sistema managementa. Integracija procesov, ki so vezani na okolje in utemeljujejo trajnostni razvoj letalske industrije je neizogibno ter ključno področje za vzpostavitev celovitega sistema delovanja industrije.

Ključne besede:
okoljski
management,
sistem okoljskega
managementa,
letalstvo, IATA,
ICAO.

1 Uvod

Ocenjuje se, da se bo svetovno povpraševanje po letalskih potovanjih v prihodnosti znatno povečalo. Ob precejšnjih koristih rasti potovanj, bo zaznano povečanje letalskih vplivov na okolje. Lokalno kakovost zraka, raven hrupa v okolju, kakovost vode, raba energije in podnebne spremembe, so nekateri najvidnejši vplivi. Ugotavljanje pomembnih vplivov letalstva na okolje in njihovo učinkovito upravljanje z uporabo tehnologije, postopkov in politike bodo verjetno igrali pomembno vlogo pri trajnostni rasti evropske letalske industrije (International Civil Aviation Organization., 2012).

Številne letalske družbe so prepoznale prednosti sistema okoljskega managementa (EMS), vendar so tradicionalni splošni standardi in okviri EMS zajeto v letalskem okviru. Letalska dejavnost je zapletena in globalna, zajema dejavnosti od letalskih operacij, zemeljske oskrbe in gostinstva do vzdrževanja, popravil in remonta v vseh vrstah podnebja in okolice. Čeprav letalski prevoznik lahko meri določene vidike svoje okoljske uspešnosti, zahteve glede poročanja dodajo dodatno plast zmede. Mnoge letalske družbe že objavljajo poročila o okolju, trajnosti ali družbeni odgovornosti, ki ustrezajo priznanim mednarodnim standardom ali okvirom poročanja, kot je »Global Reporting Initiative«. Poleg tega so letalske družbe pod pritiskom, da objavijo nadaljnje informacije o emisijah iz svojih operacij. Leta 2012 se je na primer projekt razkritja ogljika (CDP) obrnil na 44 letalskih prevoznikov IATA in zahteval, naj javno razkrijejo informacije v zvezi z njihovimi neposrednimi in posrednimi emisijami ogljika. To letalskega prevoznika resnično bremeni, saj ima vsak kanal drugačen obseg. Letalska družba bi lahko v treh ali štirih različnih poročilih poročala o različnih letnih številkah. To podvaja delovne obremenitve, zapravlja vire in ustvarja lažen vtis nepregledne industrije. Trden in sistematičen program ravnanja z okoljem bi močno povečal učinkovitost zbiranja in poročanja o okoljskih podatkih. Zagotovili bi preglednost in globalne standarde, potrebne za razlago okoljskih rezultatov industrije svojim deležnikom, vključno z vlagatelji, potniki in zaposlenimi (IATA Airlines, 2013).

2 ICAO in okolje

Vprašanja okoljskega managementa so postala vprašanja, s katerimi se morajo podjetja ukvarjati vsakodnevno (Ludevid v Ormazabal in Sarriegi, 2012, str. 31). V poslovnih odločitvah predstavlja varovanje okolja prioriteto, managerjem pa mora to predstavljati nove priložnosti (Thomas, 1992, str. 21).

ICAO je specializirana agencija Združenih narodov, ustanovljena leta 1944 za promocijo varnega in urejenega razvoj svetovnega zračnega prometa. Delo ICAO okoljskem delu je osredotočeno predvsem na težave skupnega in usklajenega pristopa na svetovni ravni, hrupa letal in emisij motorjev (International Civil Aviation Organization., 2012).

ICAO je določil naslednje okoljske cilje (International Civil Aviation Organization., 2012):

- a) omejiti ali zmanjšati število ljudi, ki jih prizadene znaten hrup letal;
- b) omejiti ali zmanjšati škodljiv vpliv letalskih emisij na lokalno kakovost zraka;
in
- c) omejiti ali zmanjšati vpliv emisij toplogrednih plinov v letalstvu na svetovno podnebje.

Odbor za varstvo okolja v letalstvu (CAEP) ICAO je mednarodni strokovni forum za preučevanje in razvoj predlogov za zmanjšanje vpliva letalstva na okolje. Njegovo članstvo je sestavljeno iz strokovnjakov držav članic ICAO in opazovalnih organizacij, vključno z medvladnimi in nevladnimi organizacijami, ki zastopajo letalsko industrijo in okoljske interese. CAEP je odgovoren za izvajanje študij ter priporočila ukrepov za čim večje zmanjšanje in zmanjšanje vpliva letalstva na okolje ter za vzdrževanje standardov certificiranja za hrup letal in emisije motorjev v zrakoplovih (International Civil Aviation Organization., 2012).

2.1 Sistem ravnanja z okoljem

Sistem okoljskega managementa (EMS) zagotavlja metodologijo in okvir za sistemski sistem prepoznavanja in stroškovno učinkovitega upravljanja pomembnih okoljskih vidikov delovanja letalskih organizacij, vključno z letališči, letalskimi

prevozniki, proizvajalci in vladnimi agencijami. Rezultat tega je mednarodno priznanje potencialne vrednosti sistema za pospeševanje nadzora kot orodja za pomoč letalskim organizacijam, pri čemer se management okoljskih vprašanj povečuje. ICAO je želel še bolj razumeti uporabo EMS v letalstvu ter spodbuditi izvajanje v organizacijah pri okoljskih izzivov.

3 Metodologija

S strani skupine "Land Use Planning and Noise Management Task Group" (v nadaljevanju TG) je bil razvit vprašalnik, ki temelji na prispevkih članov delovne skupine ter je namenjen pridobivanju razumevanja praks ravnanja z okoljem v letalskem sektorju. Ta vprašalnik vključuje prakse ravnanja z okoljem organizacij z vprašanji o:

- a) gonilnih silah okoljskega upravljanja;
- b) pristopu k ravnanju z okoljem;
- c) spremljanju uspešnosti in komunikacijskih metodah;
- d) sredstvih, potrebnih za izvajanje in vzdrževanje; in
- e) pridobljene izkušnje.

Vprašalnik je bil razdeljen različnim organizacijam, različnih držav, pri čemer je bilo ključno, da so podatki statistično reprezentativni. S tem namenom je TG razvil podlago za morebitne nedoslednosti in sicer:

- a) Potrebno je izbrisati tiste podatke, ki ne dajo nobenih informacij o organizaciji a praksah ravnanja z okoljem.
- b) Potrebno je izbrisati podvojene podatke.
- c) Pri odgovorih, kjer je to smiselno, je potrebno pridobiti pojasnilo.
- d) Potrebno je analizirati morebitne nedoslednosti pri finančnih podatkih.
- e) Od mednarodnih organizacij je potrebno pridobiti pojasnilo, kjer se navaja, da se standardi oz. smernice EMS ne uporabljajo.
- f) Izbrisati je potrebno podatke organizacij, ki nimajo vzpostavljenega EMS Sistema.

Temeljna značilnost EMS je, da se nenehno izboljšuje in izpopolnjuje upravljanje temeljnih operacij. Le-to omogoča sistemu prilagajanje dinamični naravi poslovanja

organizacij in zunanjim pogojem. Organizacije z izpopolnitvijo EMS-ja izboljšujejo okoljsko uspešnost, ki temelji na povratnih informacijah in je del spremljanja ter ocenjevanja procesov v organizacijah.

4 IATA in EMS

Program okoljske presoje IATA (IEnvA) vključuje sisteme kakovosti in procesov programov IATA. Temelji na dejstvu, da lahko vse letalske družbe delijo skupne rešitve. IEnvA poleg spodbujanja skupnih najboljših praks izpolnjuje stroge cilje mednarodnih sistemov ravnanja z okoljem.

Eden ključnih vidikov programa IEnvA je vgrajena prilagodljivost programa, ki letalskim prevoznikom omogoča, da se po njem premikajo brez omejitev. Letalske družbe lahko uporabijo IEnvA za svoje osnovne operacije ali pa razširijo njen obseg na dodatne storitve, ki jih letalski prevoznik lahko ponuja, kot so zemeljske operacije, gostinske storitve, vzdrževanje in drugo.

»Sprejetje standardnih postopkov IEnvA letalski družbi omogoča, da se sredstva osredotočijo na izboljšanje lastne okoljske učinkovitosti, ne pa da oblikujejo EMS iz nič,« pravi Jon Godson, pomočnik direktorja IATA za letalsko okolje. Okoljske politike, delovanje in poročanje letalskih družb so pod vse večjim nadzorom regulatorjev, potnikov in vlagateljev. Za odziv potrebujejo sredstva za jasen in dosleden način ravnanja z okoljem in sistemom okoljskega managementa.

IEnvA je bil razvit v povezavi z letalskimi prevozniki tako, da obravnava potrebe industrije in posebne težave. Posledično prinaša koristi, kot so poenostavljena skladnost s predpisi, jasen prikaz dobrega upravljanja in finančni prihranke od boljše uporabe virov.

Čeprav program IEnvA ponuja podporo in smernice za ključne letalske teme, povezane z emisijami zraka in hrupa, se ukvarjajo tudi z drugimi temami, kot so ravnanje z odpadki v kabinah, pomanjkanje vode, biotska raznovrstnost in trajnostna naročila (IATA Airlines, 2013).

5 Zaključek

S prispevkom smo osvetlili temeljne značilnosti ravnanja z okolja na nivoju dveh organizacij – IATA in ICAO, pri čemer je temeljna skrb usmerjena v vzpostavljanje sistemov managementa na nivoju celovite in zadostne organizacije dela v letalski

industriji. Z neprestanim in doslednim vpeljevanjem standardov kakovosti, ki veljajo za sodobne smernice delovanja v letalski industriji in z vzpostavitvijo principov dela na nivoju ravnanja z okoljem, so predpostavljeni koraki za vpeljevanje EMS tudi v slovenski letalski prostor. Dejstvo je, da se v posamičnem pogledu zasleduje elemente ravnanja z okoljem, ki pa je tako kot ostali potrebni strateški stebri delovanja managementa neizogiben člen celotnega sistema.

Literatura

- IATA Airlines. (2013). Environmental Management – A Practical Approach. Pridobljeno 21. 2. 2020 na: <https://airlines.iata.org/analysis/environmental-management-%E2%80%93-a-practical-approach>
- International Civil Aviation Organization. (2012). Report on Environmental Management System (EMS) Practices in the Aviation Sector. Pridobljeno 21. 2. 2020 na: <https://www.icao.int/environmental-protection/Documents/Publications/Doc%209968%201st%20Edition%20alltext%20en%20FINAL.pdf>
- Ormazabal, M., Sarriegi, M. J. (2012). Environmental management: understanding its evolution through maturity states. *Environmental Quality Management*, 22(1), 31-42.
- Thomas, L. M. (1992). The business community and the environment: an important partnership. *Business Horizons*, 35(2), 21-24.